

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษา จึงได้ประกาศในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 1 (มาตรา 6) โดยได้เน้นถึงการพัฒนาคนไทยให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการ ดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนั้นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายซึ่งเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ในข้อแรก คือ การเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรม ของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถืออยู่ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 4-16)

ภารกิจหลักของการพัฒนาประเทศก็คือการจัดการศึกษาให้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ มีทั้งคุณภาพและคุณธรรมควบคู่ไปด้วยกัน และต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต และต้อง เน้นเป็นพิเศษในช่วง 10 ปีแรกของชีวิต ด้วยการสร้างและพัฒนาบุคลิกภาพที่สมดุลและสมบูรณ์ ให้แก่เด็ก โดยใช้กิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ เช่น มีวินัย เสียสละ กตัญญูกตเวที สามัคคี ซื่อสัตย์ ฯลฯ หลักสูตร การศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้กำหนด มาตรฐานการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมไว้ในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม (กรมวิชาการ. 2546 : 56)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายประกันคุณภาพการศึกษาโดยมี วัตถุประสงค์เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมทั่วไป ว่าสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในสังกัดจะจัดการศึกษาให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ที่สังคมต้องการ จึงกำหนดมาตรฐานการศึกษาด้านมาตรฐานคุณภาพนักเรียน ใน มาตรฐานที่ 1 ว่า ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้เรียน มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีความกตัญญูกตเวที ตัวบ่งชี้ที่ 4 ผู้เรียนมีเมตตา กรุณา มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และผู้อื่น ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผู้เรียนมีความประหยัด รู้จักใช้และรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ตัวบ่งชี้ที่ 6 ผู้เรียนมีมารยาทและปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมไทย ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐาน การศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพ ภายนอก และเป็นแนวทางให้หน่วยงานสถานศึกษามุ่งพัฒนา การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตาม มาตรฐานต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรฐานด้านผู้เรียนมาตรฐานที่ 1 ให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. 2548 : 6)

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีภารกิจหลักที่สำคัญ คือ การจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี โดยให้เด็กที่มีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่ 16 จึงถือ ได้ว่าสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาประชากรของชาติ เพราะประชากร ส่วนใหญ่ของประเทศสำเร็จการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอาจกล่าวได้ว่าถ้า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีคุณภาพ ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศก็จะมีคุณภาพด้วย ดังนั้น สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยการ บริหารจัดการ การนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เป็นการ พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรที่กำหนด และดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ และกรมเจ้าสังกัด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. 2548 : 6)

การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม นักเรียน หน้าที่หลักของสถานศึกษาคือการจัดการ เรียนรู้และพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ครบถ้วน คือ มีปัญญารอบรู้ในศาสตร์สาระต่าง ๆ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ เข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ดังนั้น การส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นหน้าที่ ที่สำคัญอย่างหนึ่ง กิจกรรมที่สถานศึกษาสามารถจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม อาจ ประกอบด้วยกิจกรรมต่อไปนี้

1. จัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยบูรณาการ กับการจัดการเรียนการสอนตามสาระเนื้อหาตามหลักสูตร กิจกรรมที่กำหนดเน้นการฝึกปฏิบัติ เพื่อหล่อหลอม เสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีงาม

2. จัดกิจกรรมในรูปแบบกิจกรรมนักเรียน ตามขอบข่ายของกิจกรรมเน้นพัฒนา ผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ในลักษณะต่าง ๆ เช่น โครงการ โครงงาน ชมรม กลุ่มสนใจ

3. จัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติเป็นประจำวัน โดยเน้นการปฏิบัติในลักษณะวิถีชีวิต มีระเบียบ แบบแผน กฎเกณฑ์ กติกาที่กำหนดขึ้นระหว่างสถานศึกษา และนักเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ได้ประชุมสัมมนาเพื่อศึกษาและหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาทั้งระบบ ระหว่างวันที่ 23-24 กันยายน 2549 ณ ศูนย์ประชุมแก่งเลิงจาน จังหวัดมหาสารคาม ผลการประชุมพบปัญหาการบริหารจัดการที่โรงเรียนไม่มีประสิทธิภาพ ที่เป็นสาเหตุนำไปสู่คุณภาพการศึกษาต่ำคือ ค่านิยมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมเดิม เปลี่ยนไปหลงชื่นชมกับวัฒนธรรมต่างชาติ และมีสิ่งยั่วยุใกล้สถานศึกษานักเรียนขาดคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งมีแนวโน้มที่เด็กและเยาวชนจะก่อความรุนแรงต่อไปในอนาคต จำเป็นที่บุคลากรทุกฝ่ายต้องร่วมมือในการแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วนต่อไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 : 2550 : 51)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและตระหนักในปัญหาการพัฒนา การดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่นักเรียน ซึ่งจะเป็นผลเมืองดีต่อไปในอนาคต จึงได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านคุณธรรม จริยธรรม ของโรงเรียนที่จัดการศึกษา ช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียน ที่จัดการศึกษา ช่วงชั้นที่ 1-2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ทั้งโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 แยกตามสถานภาพและขนาดโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานด้านคุณธรรม จริยธรรม ของโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

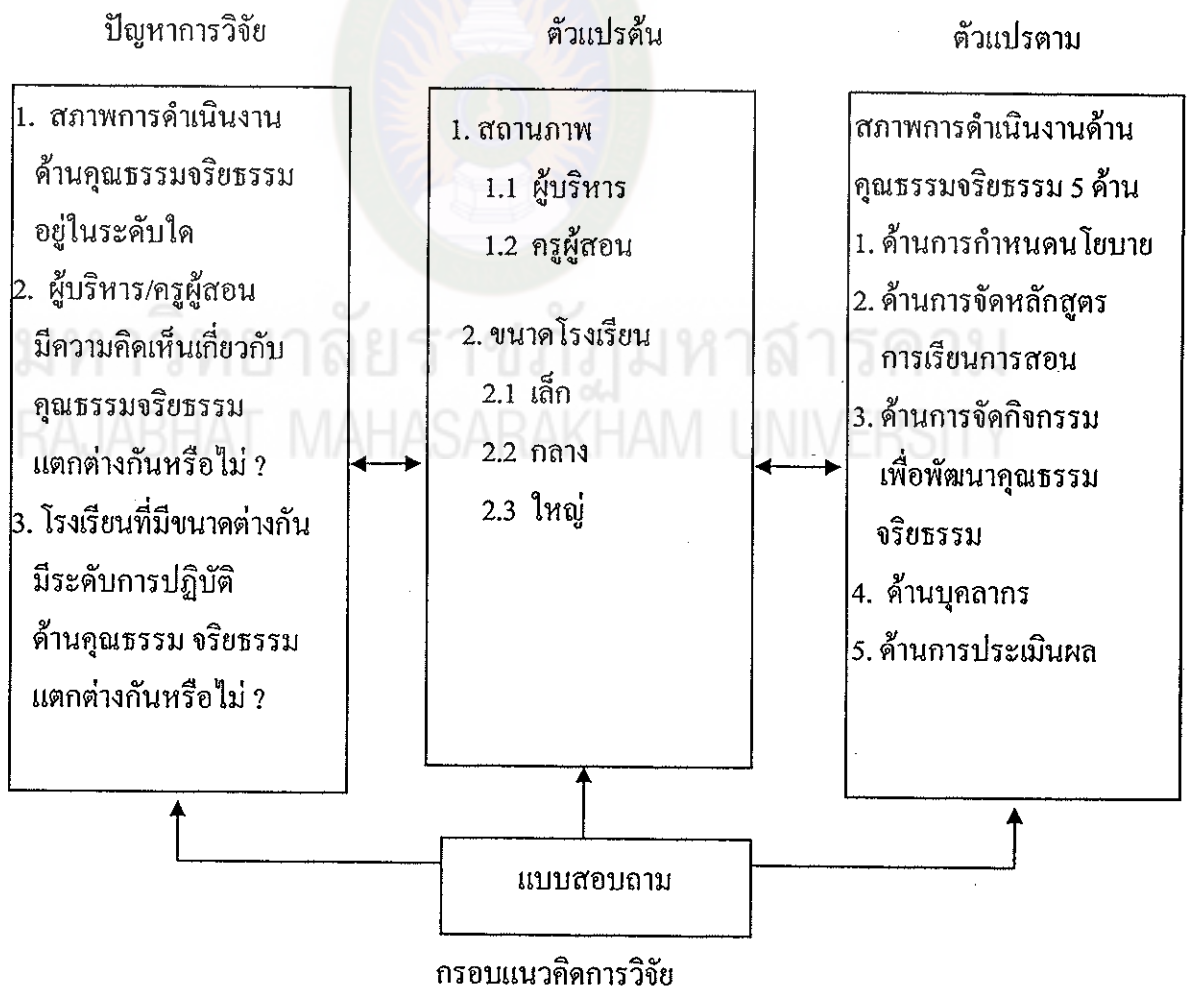
สมมติฐานการวิจัย

สภาพการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 แยกตามสถานภาพและขนาดโรงเรียนทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ในโรงเรียนที่มี ขนาดแตกต่างกัน จากความเห็นของผู้บริหาร และครู โดยยึดเกณฑ์มาตรฐานตามแนวนโยบายการดำเนินงาน ด้านคุณธรรมจริยธรรมครูในสถานศึกษา 5 ด้าน ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 ดังนี้

1. ด้านการกำหนดนโยบาย
2. ด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน
3. ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม
4. ด้านบุคลากร
5. ด้านการประเมินผล

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารและครูในโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยยึดเกณฑ์มาตรฐานตามแนวนโยบายและแนวการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรม ในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน โรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2549 จาก 292 โรงเรียน จำนวนเป็น ผู้บริหาร 292 คน ครูผู้สอน 2,801 คน รวมทั้งสิ้น 3,093 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน โรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2549 ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำนวนตามขนาดโรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางจี้และมอร์แกน จำนวนเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 90 คน และครูผู้สอน จำนวน 252 คน รวมทั้งสิ้น 342 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

3.1.1 สถานภาพของบุคลากร แยกเป็น

1) ผู้บริหารโรงเรียน

2) ครูผู้สอน

3.1.2 ขนาดของโรงเรียน แยกเป็น

1) ขนาดเล็ก

2) ขนาดกลาง

3) ขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ด้านต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิด

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพการดำเนินงานด้านคุณธรรม จริยธรรม หมายถึงระดับปฏิบัติหรือความเป็นจริงในการดำเนินงานด้านคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ได้จากการตอบแบบสอบถามจากผู้บริหาร และครูผู้สอน
2. คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีที่สร้างสมอยู่ภายในจิตใจของมนุษย์ สามารถแสดงออกมาได้จากการกระทำ ทางกาย วาจา ใจ
3. จริยธรรม หมายถึง แนวการประพฤติอันถูกต้องดีงาม ทั้งทางกาย วาจา ใจ ที่บุคคลเลือกประพฤติ เพื่อก่อให้เกิดความถูกต้อง
4. นักเรียน หมายถึง นักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2
5. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2
6. ขนาดโรงเรียน หมายถึง การจำแนกโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 3 ขนาด
 - 6.1 โรงเรียนขนาดเล็ก (มีจำนวนนักเรียน 1-120 คน)
 - 6.2 โรงเรียนขนาดกลาง (มีจำนวนนักเรียน 121-300 คน)
 - 6.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ (มีจำนวนนักเรียน 301 คนขึ้นไป)
7. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการ โรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2
8. ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยจะเป็นข้อเสนอแนะในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. เป็นแรงกระตุ้นให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้ตระหนักถึงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการถ่ายทอดประสบการณ์ผ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เป็นเนื้อหาสาระของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนและกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง